

Millora educativa en entorns vulnerables

Com els centres de més complexitat afronten el repte dels resultats, l'avaluació i l'equitat

RESUM EXECUTIU

Gerard Ferrer-Esteban,
Mauro C. Moschetti, Marcel Pagès,
Edgar Quilabert i Antoni Verger

FUNDACIÓ
BOFILL

Educació per canviar-ho tot

Parlen els centres de més complexitat: Sense el compromís de més recursos i polítiques estables no milloraran els resultats

Una enquesta a 852 docents i 68 entrevistes en profunditat recullen, per primera vegada, la veu del professorat sobre les polítiques educatives. L'estudi fa palesa la manca de temps, estabilitat i instruments útils d'avaluació que experimenten els centres d'elevada complexitat; uns recursos que reclamen per millorar els resultats d'aprenentatge i el benestar del seu alumnat

- **Volen seguir innovant i personalitzant l'ensenyament, però reclamen poder-ho fer en condicions:** El 85% del professorat dels centres complexos vol plena autonomia per decidir mètodes d'ensenyament i criteris d'avaluació.
- **L'elevada inestabilitat de claustres els penalitza especialment:** En cinc anys (2018-2023), s'ha substituït un 53% del claustre als centres de màxima complexitat. Aquesta mobilitat perjudica particularment l'alumnat dels centres vulnerables, amb més necessitat de vincle, professionals de referència i suports estables.
- **Més interès d'aprofitar les dades però menys possibilitat de fer-ho:** Tot i que intenten utilitzar les proves de competències per millorar resultats d'aprenentatge més que la resta de centres, disposen de menys temps i instruments per fer-ho. Als centres complexos ho veu difícil un 60% del professorat, mentre que a la resta un 37,5%.
- **O resultats, o benestar o oportunitats:** La manca de temps, d'estabilitat, d'instruments adequats d'avaluació i de suport de l'administració dificulta que puguin millorar els resultats, garantir el benestar personal i oferir oportunitats d'enriquiment educatiu. I opten per prioritzar una d'aquestes preocupacions.
- La realitat dels centres d'alta i molt alta complexitat obliga a **facilitar que es consolidin equips i projectes, enfortir la col·laboració docent i l'intercanvi pedagògic**, més suport i recursos per **personalitzar l'ensenyament en igualtat de condicions** que la resta i una **avaluació de competències útil i sostenible** que redueixi la pressió dels centres i potenciï el valor formatiu.

Propostes per consolidar els centres professionalment i educativament

- 1 Formació i reconeixement:** Incentius de formació, reconeixement, acompanyament i desenvolupament professional, reduint la càrrega lectiva del professorat. Prioritzar la capacitat en àmbits com la concreció curricular, la convivència, l'ensenyament a estudiants amb necessitats específiques, en entorns multiculturals o la pràctica de la personalització, entre d'altres.
- 2 Menys hores de docència:** Reducció d'una hora de la càrrega lectiva del professorat en centres públics de màxima complexitat, que es pot dedicar a la preparació d'activitats d'aula i individualitzades i a la coordinació amb professionals docents i no docents.
- 3 Facilitar l'intercanvi d'experiències i el treball des del territori:** Promoure la participació activa dels centres més vulnerables en xarxes d'intercanvi d'experiències i millorar la coordinació amb altres escoles i agents educatius de la zona educativa per donar una resposta comunitària als reptes educatius.
- 4 Més suport i acompanyament pedagògic de la inspecció educativa:** Que cada centre d'alta i màxima complexitat compti el doble que la resta a l'hora d'establir ràtios d'inspecció. Un programa de formació per la inspecció educativa sobre el suport als centres.
- 5 Finançament per fórmula:** Incrementar els recursos i els professionals docents i no docents (sociosanitaris, TIS, psicologia, educació social, psicopedagogia, logopèdia, infermeria, orientació, atenció a la diversitat, llengua...). Disposar de mecanismes de diagnòstic més precisos per assignar-los en funció de les necessitats dels centres.
- 6 Incrementar el suport administratiu:** Dotar els centres d'alta i màxima complexitat amb mitja dotació més de suport administratiu per tal d'alliberar els equips directius i docents de tasques de gestió.
- 7 Dissenyar un marc d'avaluació útil i sostenible per als centres i per a tot el sistema:** Proves diagnòstiques anuals a tot l'alumnat de 4t de primària i 2n d'ESO adaptades a les necessitats dels centres; proves de competències bàsiques cada dos anys, a finals d'etapa i a una mostra representativa; garantir que les proves internacionals puguin detectar les necessitats dels centres d'elevada complexitat (doblar la mostra actual de centres participants, passant de 51 a 100 centres a les proves PISA).

Barcelona, 27 de maig de 2025

A Catalunya hi ha **240 centres de molta alta complexitat i 490 d'alta complexitat, això és un 24% del total**. Aquests centres concentren altes proporcions d'alumnes amb necessitats socials i dificultats d'aprenentatge, que en la majoria de casos es tradueixen en baixos resultats de rendiment i alts nivells d'abandonament dels estudis. Aquesta concentració i les problemàtiques que comporta es poden veure agreujades pel **nombre creixent d'alumnat que s'incorpora al sistema educatiu per «matrícula viva»**, un cop encetat el curs (74.328 alumnes en el que portem de curs 2024-2025). Bona part d'aquest alumnat prové de la immigració o de contextos desfavorits, i una majoria s'incorpora en centres que ja escolaritzen alts percentatges d'alumnes vulnerables.

Que hi hagi alumnes en centres complexos **no estiguin veient satisfetes les seves aspiracions educatives** i oportunitats de creixement personal no és en cap cas culpa seva. Ni del seu professorat. **La responsabilitat recau en la manca de recursos i acompanyament eficient** que experimenten els centres que els acullen en major mesura. Sense una política pública compromesa i sostenible, i un suport institucional real, difícilment aquests centres podran sortir de la situació d'aïllament que tot sovint experimenten.

En un context de davallada de resultats i enquistament de les desigualtats, és vital que aquests centres disposin d'aquests recursos estables i siguin capaços d'adaptar-los a la seva realitat, no només per millorar les oportunitats dels seus alumnes, sinó per aportar qualitat a tot el sistema educatiu. En altres paraules, **no millorarem els indicadors del conjunt del sistema educatiu català si no incrementem significativament els resultats dels seus centres més vulnerables**.

Tres anys de treball de camp i anàlisi, amb **una enquesta a 852 docents i 155 membres d'equips directius**, d'una mostra representativa de 78 centres de primària i secundària (públics i concertats), i 68 entrevistes, han donat lloc a dues recerques i un informe sobre la relació dels centres amb l'autonomia escolar i sobre la millora educativa en entorns vulnerables. **Constaten la determinació dels equips dels centres d'elevada complexitat per revertir les dificultats del seu alumnat i com les desigualtats estructurals els ho impedeixen**.

D'una banda, els informes conclouen que **els centres d'elevada complexitat estan per sobre la mitjana en l'ús de mètodes com els enfocaments col·laboratius**, els grups heterogenis o l'aprenentatge a partir de la indagació i la resolució de problemes. També que el professorat sent **el triple de suport de companys i direcció** que la resta de centres per afrontar necessitats educatives, socials i de benestar de l'alumnat.

L'aposta del professorat i les direccions dels centres més complexos per la millora d'aprenentatges és indubtable. Aquesta aposta els genera **més pressió que a la resta de centres**: gairebé la meitat d'aquests centres (46,4%) senten una pressió alta per obtenir bons resultats en les proves de competències (als de baixa complexitat és el 35,5%). També adapten els continguts curriculars amb més freqüència que la resta a partir d'aquestes proves. Tanmateix, **el 85% del professorat creu injust valorar un centre basant-se en els resultats de les proves** i el 70% considera que no ofereixen una imatge fidel del treball docent.

D'altra banda, aquesta determinació contrasta amb la gran quantitat de necessitats que atenen, que **els pren temps per col·laborar i intercanviar pràctiques i materials**. Tenen la meitat de probabilitats de fer-ho que els docents de centres de baixa complexitat. Així, per exemple, encara que utilitzen més les dades de competències bàsiques, el 60% del professorat veu difícil aprofitar-les per millorar l'ensenyament (lluny del 37,5% dels centres amb baixa complexitat).

A més a més, entre el 2018 i el 2023 s'ha substituït un 53% del claustre dels centres socioeconòmicament més desafavorits. **La inestabilitat de les plantilles és una de les principals dificultats per consolidar els projectes** educatius, fomentar la cohesió docent i assegurar la millora dels aprenentatges i el vincle amb l'escola i els estudis.

Amb aquests condicionants, els centres d'elevada complexitat **acaben prioritzant alguna de les seves preocupacions** i l'informe detecta quatre estratègies: Escoles «**orientades a l'eficàcia**» per obtenir bons resultats, amb més hores destinades a l'entrenament per a proves; «**hiperactives**», que avantposen el benestar emocional i tendeixen a sumar-se a nombroses iniciatives i programes educatius; «**idealistes**», preocupades principalment per la inclusió amb experiències no necessàriament acadèmiques i «**resignades**», que perceben moltes limitacions per la millora i posen el focus en les competències instrumentals més bàsiques.

Les conclusions de la recerca permeten fonamentar **7 mesures per consolidar equips i projectes, enfortir la col·laboració docent**, disposar de **més suport i recursos estables** per estar en igualtat de condicions i comptar amb **més informació útil en l'avaluació**.

Van des de la **reducció de la càrrega lectiva** i d'horari de docència o l'increment del **personal administratiu**, fins als **incentius de formació i reconeixement** professional, la participació en xarxes d'aprenentatge i intercanvi d'experiències, **el suport d'inspecció educativa**, així com **la distribució de recursos en funció de les necessitats** dels centres. També repensar les **proves diagnòstiques** a 4t de primària i 2n d'ESO, **proves de competències bàsiques a finals d'etapa** i doblar els centres participants a PISA.

Aquest dossier se centra en l'estudi «**Millora educativa en entorns vulnerables**», que posa el focus en la realitat i les vivències dels centres d'alta i màxima complexitat davant dels reptes de l'autonomia, l'avaluació i els resultats. Entendre com confronten la millora educativa de l'alumnat en un marc creixent d'autonomia, rendició de comptes i pressió pels resultats és vital per identificar polítiques de suport prioritàries en contextos de major vulnerabilitat social.

- **Gerard Ferrer-Esteban, Mauro C. Moschetti, Marcel Pagès, Edgar Quilabert i Antoni Verger** (2025) *Millora educativa en entorns vulnerables. Com els centres de més complexitat afronten el repte dels resultats, l'avaluació i l'equitat*. Col Informes Breus 77.

L'estudi es basa en la recerca «**Escoles i professorat davant l'autonomia de centre**», elaborat a partir d'un ingent treball de camp i anàlisi entre el 2020 i el 2023, que inclou una enquesta a 155 membres d'equips directius i 852 docents, d'una mostra representativa de 78 centres de primària i secundària d'arreu del país (públics i concertats); explotació de registres educatius i 68 entrevistes (48 docents i 20 equips directius).

- **Antoni Verger, Gerard Ferrer-Esteban, Edgar Quilabert, Mauro C. Moschetti i Antonina Levatino** (2025) *Escoles i professorat davant l'autonomia de centre. Reptes de l'avaluació, la millora i la governança escolar*. Col. Polítiques, 93.

Resultats detallats

Els centres d'elevada complexitat fan un ús intensiu de la innovació i la personalització de l'ensenyament i treballen per la millora dels resultats del seu alumnat, però no disposen del temps i l'estabilitat en els equips per fer-ho en condicions.

L'autonomia pedagògica o educativa té un suport majoritari entre el professorat dels centres d'alta i molta alta complexitat.

- El 88% vol plena autonomia a l'hora de decidir sobre els mètodes d'ensenyament de l'alumnat.
- El 85% per decidir sobre els criteris i procediments d'avaluació de l'alumnat.
- El 81% per decidir sobre els continguts de la formació continuada dels equips docents.
- El 93% a l'hora d'escollir llibres de text i materials didàctics.

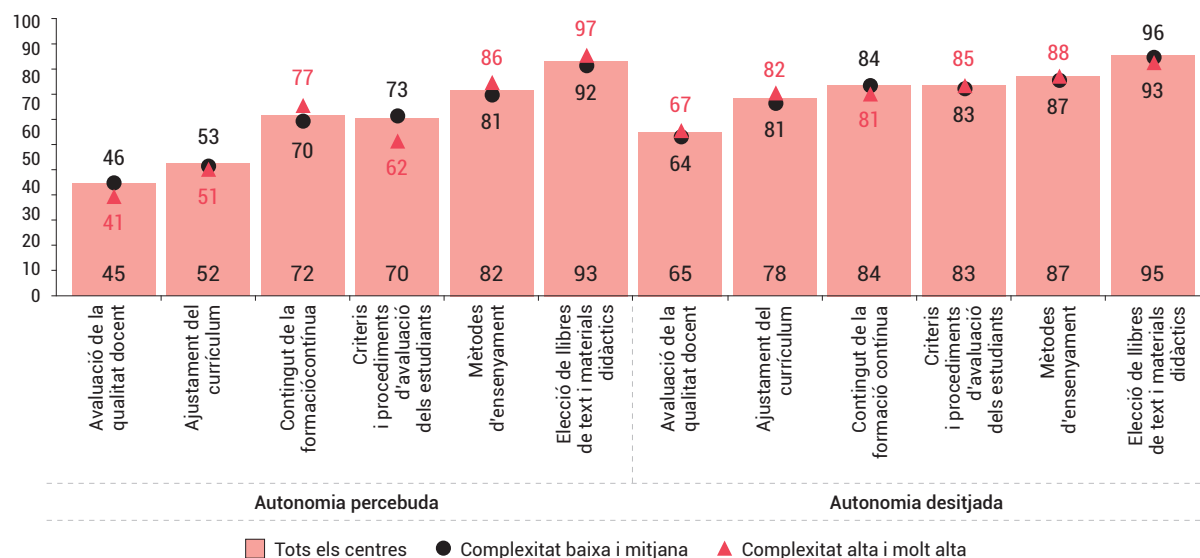
El professorat d'aquests centres desitja més autonomia de la que percep que té a la pràctica, sobre-tot per definir el currículum i l'avaluació docent.

- Un 82% del professorat voldria que el centre fos plenament autònom a l'hora de decidir sobre l'ajustament del currículum escolar, però només el 51% creu tenir aquesta capacitat.
- Un 67% del professorat voldria plena autonomia en l'avaluació docent, però només el 41% creu tenir-la.

Els centres d'alta i molt alta complexitat volen tenir tanta autonomia com els centres de complexitat baixa i molt baixa.

- El suport a l'autonomia pedagògica no varia en funció de la complexitat del centre. No hi ha diferències ni en aquells àmbits en què la majoria de professionals volen ser plenament autònoms (mètodes, avaluació de l'alumnat, didàctica o prioritats de formació docent) ni en els que menys professors i professores ho volen ser (avaluació de la qualitat docent).

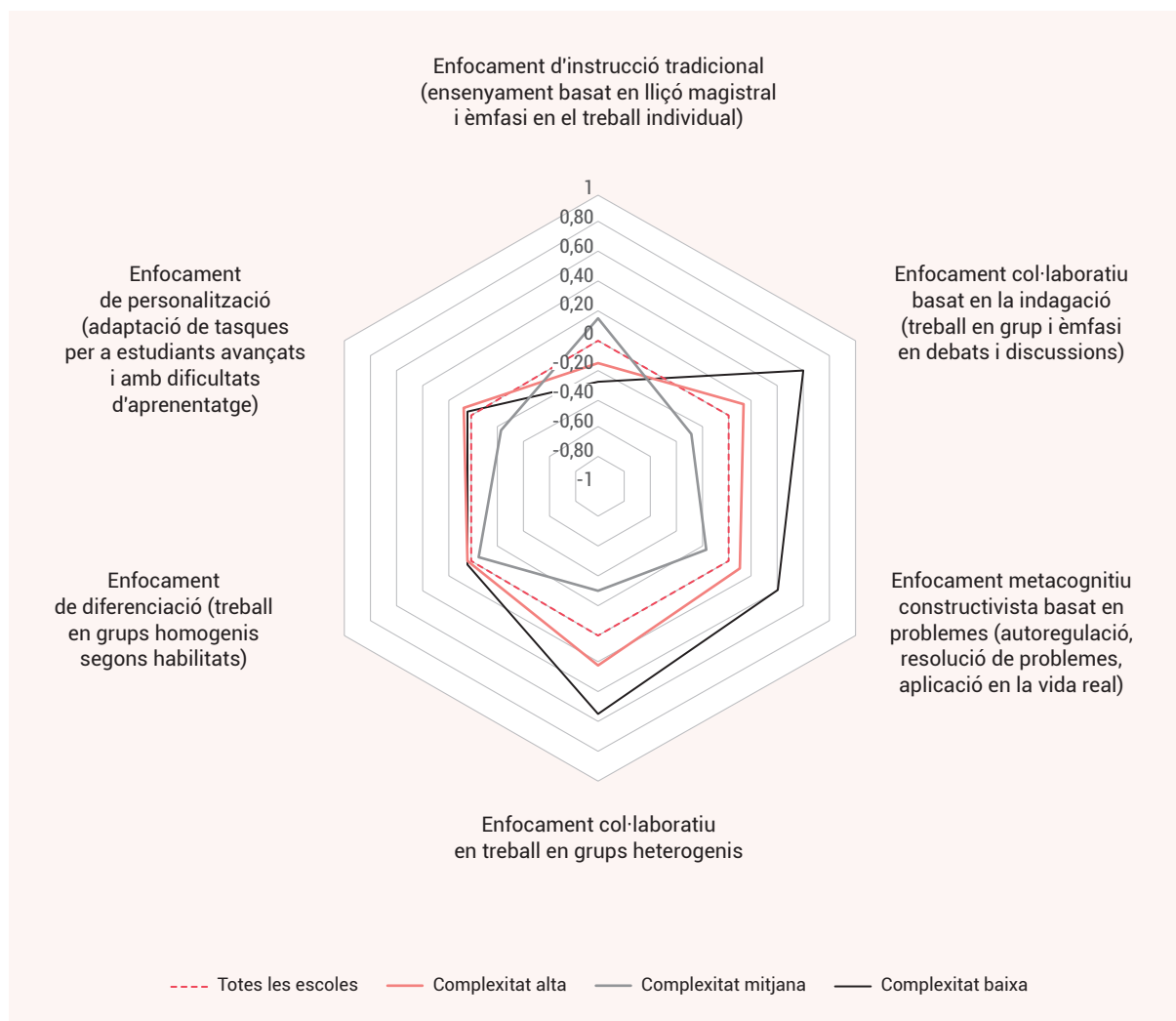
Gràfic 1. Nivell d'autonomia desitjada i percebuda pel professorat en l'àmbit pedagògic i curricular, segons nivell de complexitat dels centres

Els centres amb més complexitat són més innovadors que la mitjana de centres, per exemple, en els enfocaments col·laboratius, grups heterogenis o l'aprenentatge basat en la indagació i la resolució de problemes.

- Els centres complexos apliquen en el seu dia a dia **enfocaments innovadors amb l'alumnat**, com ara l'aprenentatge basat en la indagació o el treball col·laboratiu en grups heterogenis. També se centren en el treball de competències més enllà de les estrictament curriculars, com l'autoregulació o la resolució de problemes.
- Els centres complexos desenvolupen aquests enfocaments i pràctiques **amb major freqüència que la majoria de centres** i força més del que ho fan altres grups d'escoles, principalment les de complexitat mitjana.
- La instrucció tradicional (combinació de lliçó magistral i treball individual) és menys freqüent als centres amb complexitat alta que en el conjunt de centres i força menys que en els de complexitat mitjana.

Gràfic 2. Mètodes i pràctiques pedagògiques, segons el nivell complexitat

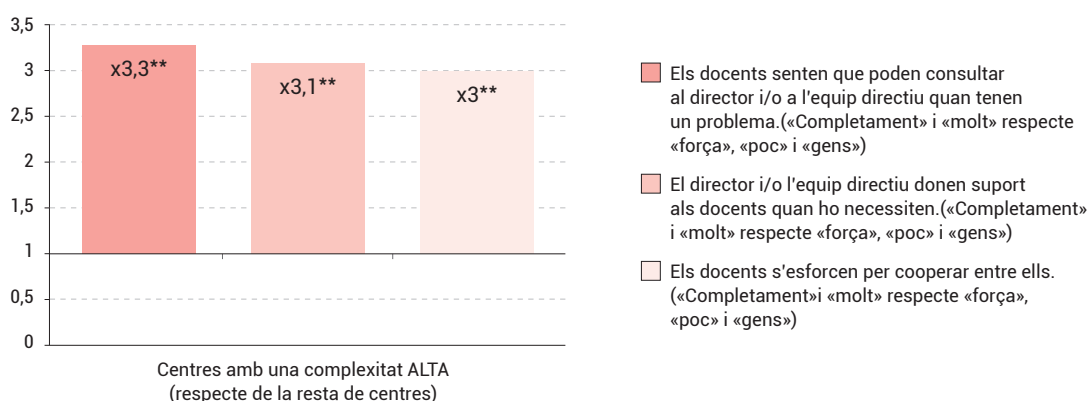

Font: Projecte Reformed (Catalunya).

El professorat dels centres amb més complexitat sent un alt grau de suport dels seus companys i de la direcció de centre per afrontar les necessitats educatives, socials i de benestar de l'alumnat.

- Els docents dels centres més desafavorits **senten que poden consultar al seu director o directora** (o equip directiu) tres vegades més que la resta quan tenen un problema.
- Els docents dels centres més desafavorits **perceben el triple de suport del director o directora** (o equip directiu) quan ho necessiten.
- Els docents dels centres més desafavorits **s'esforcen tres vegades més per cooperar** entre ells com a docents.
- D'aquesta manera, els centres d'alta complexitat social **desenvolupen xarxes de suport intern i fomenten la cooperació i la comunicació** entre el professorat i l'equip directiu com a estratègies **per combatre els desafiaments als quals fan front**. Aquest és un signe positiu que aquestes escoles, malgrat les dificultats, construeixen comunitats escolars més resilients.

Gràfic 3. Suport dels equips directius i cooperació entre docents, per complexitat (odds ratio)

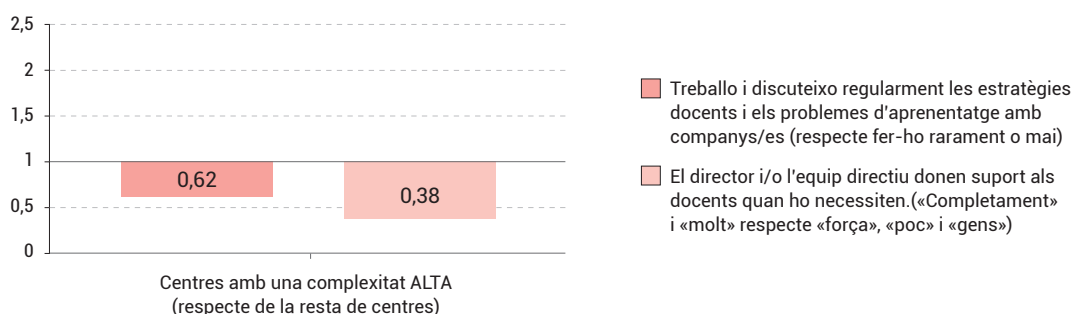

Font: Projecte Reformed (Catalunya). Models de regressió logística. Sign. * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$.

La gran quantitat de necessitats educatives i socials que atenen els docents dels centres amb elevada complexitat social els pren temps per a la col·laboració i l'intercanvi pedagògic.

- En els centres d'alta complexitat, els docents tenen **prop de la meitat de probabilitats que la resta de treballar i compartir materials i estratègies** docents amb els companys.

Gràfic 4. Col·laborar i compartir estratègies i materials docents amb els companys, per nivells de complexitat (odds ratio)

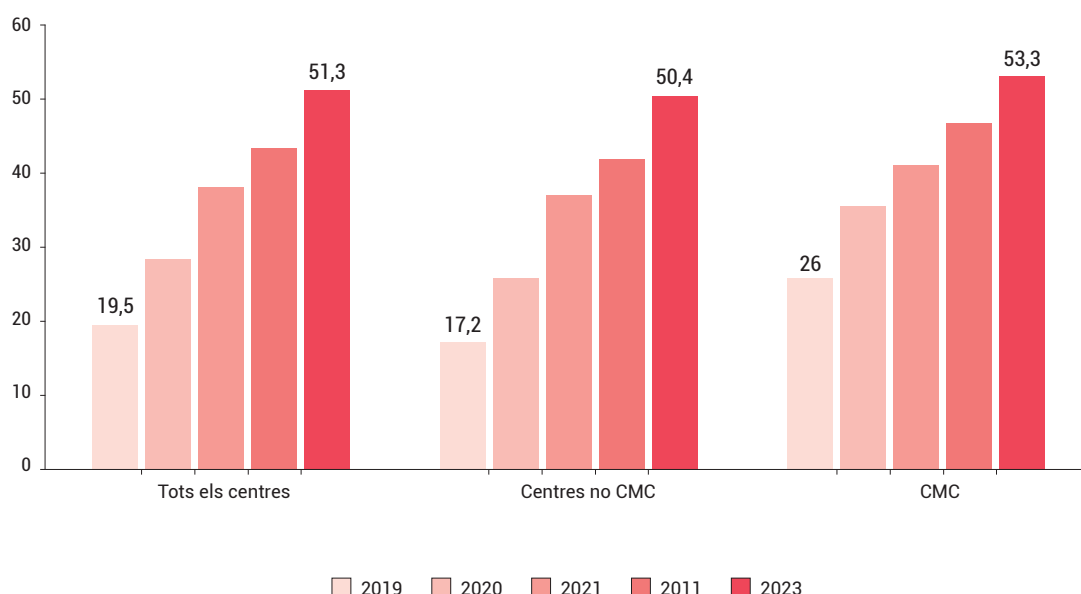

Font: Projecte Reformed (Catalunya). Models de regressió logística. Sign. * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$.

La inestabilitat dels claustres dels centres més complexos dificulta la consolidació dels seus projectes educatius, la cohesió docent i l'establiment de referents per a la millora educativa.

- En cinc anys, en el període 2018-2023, **s'ha substituït un 53% del claustre** en els centres de màxima complexitat. Aquest percentatge és lleugerament superior al de la resta de centres (50%), però perjudica especialment l'alumnat en centres vulnerables, amb més necessitat de vincle, professionals de referència i suports estables.

Gràfic 5. Inestabilitat acumulada, per nivells de complexitat dels centres (primària). Anys 2019-2023 (base 2018) (%)

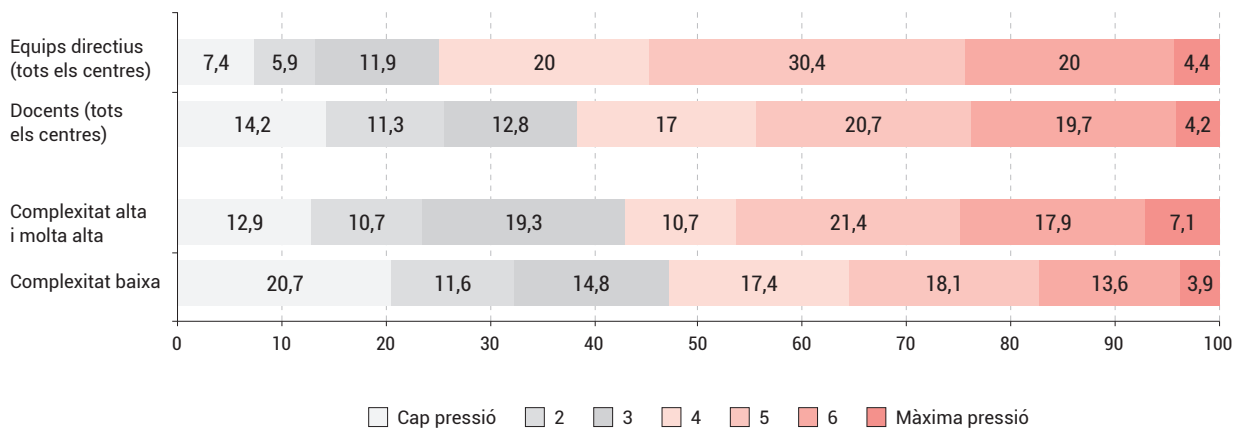

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació.

El professorat i les direccions dels centres més desafavorits aposten més per la millora dels aprenentatges i senten més pressió per obtenir bons resultats en les proves de competències, però manifesten que aquestes proves no reflecteixen la seva feina ni els aporten informacions que puguin aprofitar.

- La meitat de centres de Catalunya senten un nivell alt de pressió per obtenir bons resultats a les competències bàsiques: **el 55% de les direccions i el 45% dels docents senten un elevat nivell de pressió** per obtenir bons resultats en les proves de competències bàsiques.
- Els docents dels centres d'alta i molt alta complexitat senten **10 punts més de pressió pels resultats (46,4%) que els de complexitat baixa (35,5%)**.

Gràfic 6. Nivell de pressió per obtenir bons resultats a les proves de competències (equips directius i docents), segons complexitat (%)

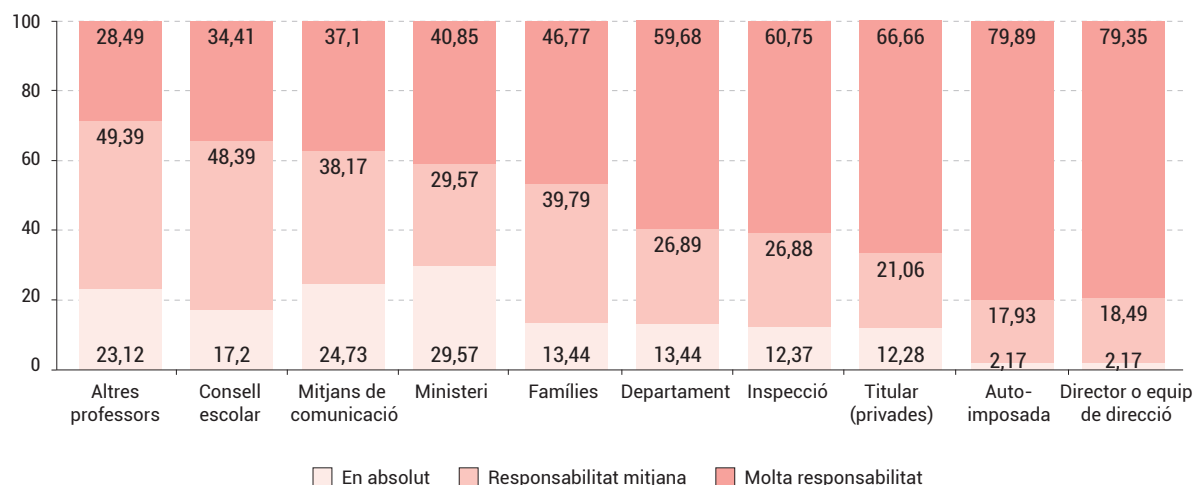

Font Projecte Reformed (Catalunya).

L'equip directiu i la pressió «autoimposada» són les principals fonts de pressió per l'obtenció de bons resultats per part dels docents.

- El 80% dels docents **pensen que l'equip directiu és el responsable de la pressió** que experimenten. Un 60% atribueix la principal responsabilitat al Departament.
- El 80% afirmen que **es tracta d'una pressió autoimposada**. Aquesta atribució deriva d'una combinació d'auto-exigència, interès per l'aprenentatge de l'alumnat i del manteniment d'una certa reputació professional davant de companys docents.

Gràfic 7. Atribució de responsabilitat de la pressió percebuda pel professorat (%)

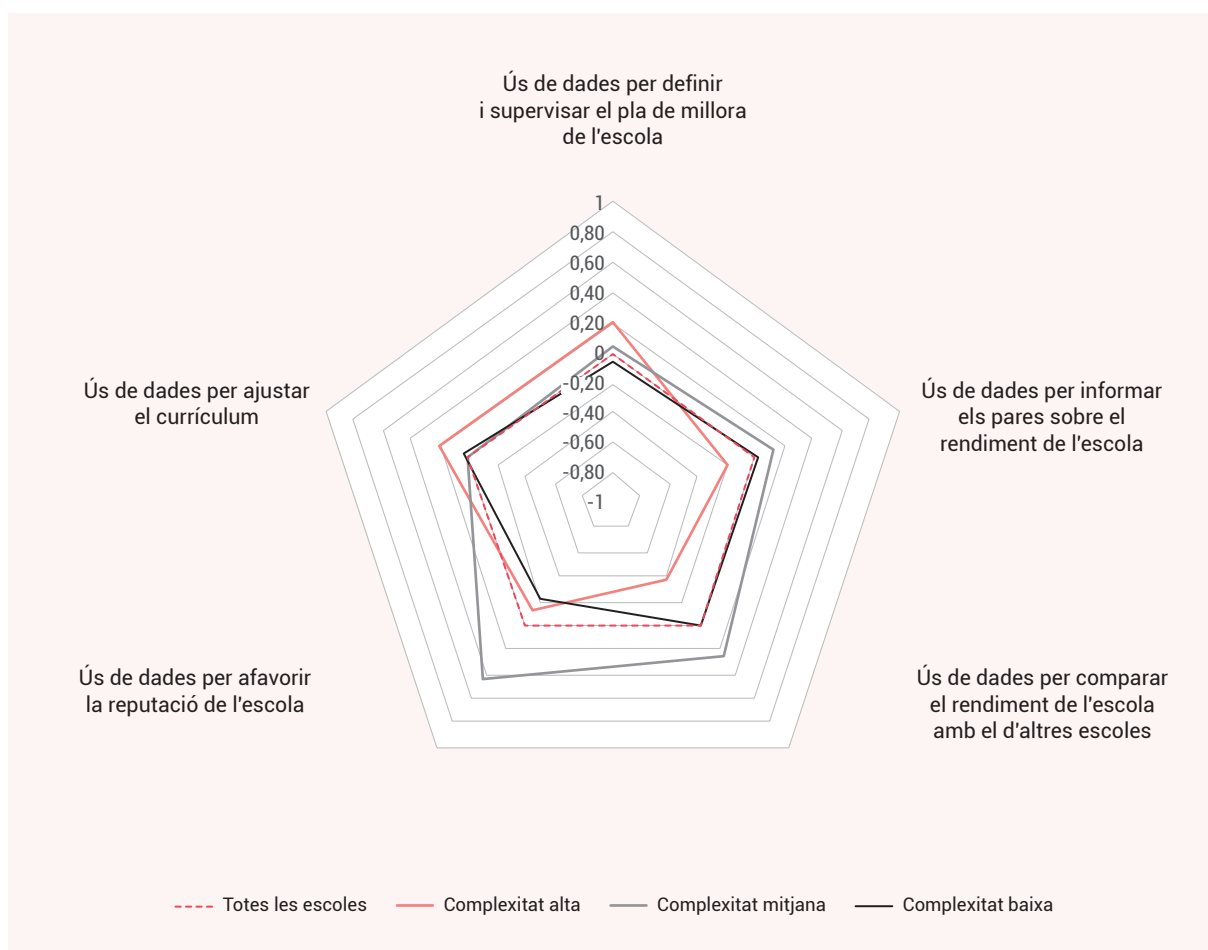

Font: Projecte Reformed (Catalunya).

Els professionals dels centres d'elevada complexitat presten més atenció a les dades de les competències bàsiques però tenen moltes dificultats per trobar-hi sentit i poder-les aprofitar a la pràctica.

- Els centres amb més complexitat **tenen en consideració les dades de les competències bàsiques per ajustar els continguts curriculars i fer seguiment** dels seus plans de millora i ho fan amb més freqüència que la resta de centres educatius.
- Els centres amb més complexitat **utilitzen les dades molt menys que la resta per informar les famílies** sobre el nivell acadèmic de l'escola o comparar-se amb altres centres educatius.

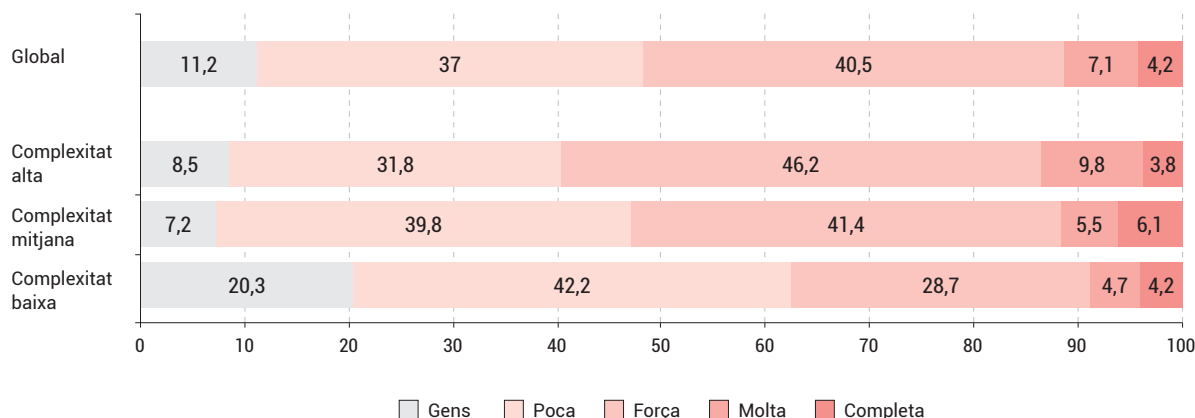
Gràfic 8. Ús dels resultats de competències bàsiques, segons el nivell de complexitat

Font: Projecte Reformed (Catalunya).

- El 60% del professorat dels centres amb més complexitat **veu difícil aprofitar les dades de les competències bàsiques per millorar l'ensenyament**, lluny del 37,5% dels centres amb baixa complexitat).

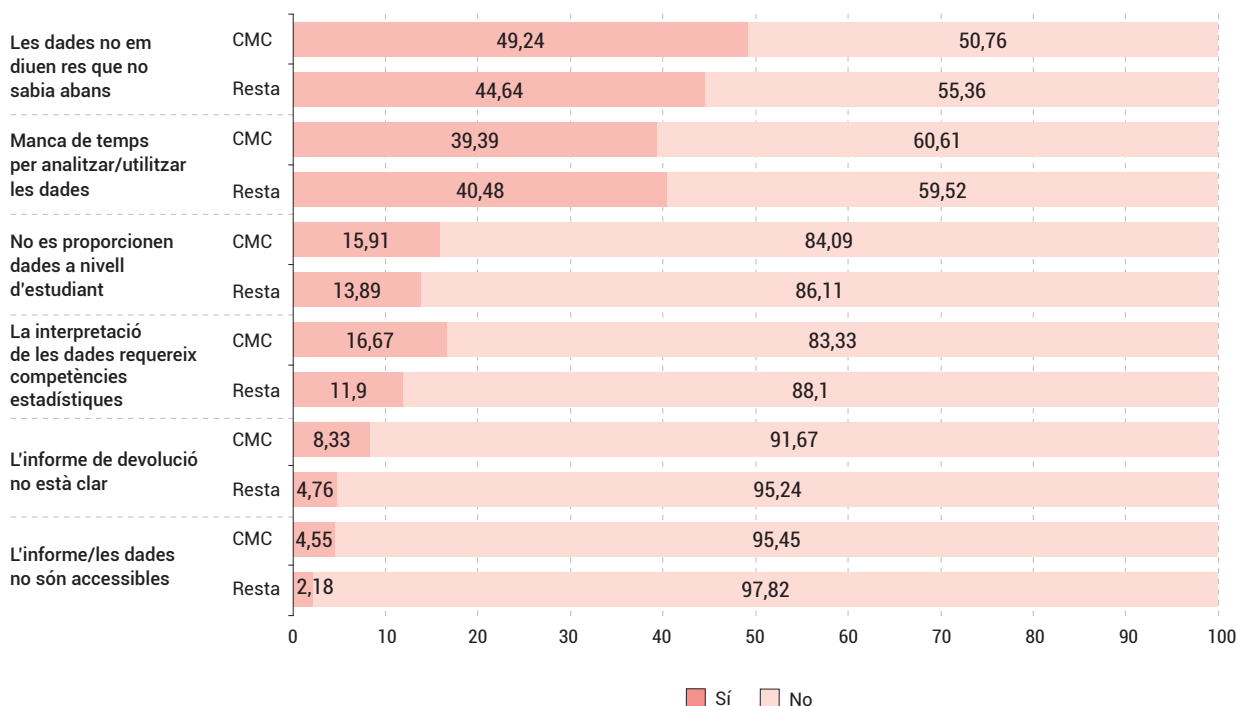
Gràfic 9. Dificultat per transformar les dades de les proves de competències en mesures i accions per millorar l'ensenyament, per complexitat del centre

Font: Projecte Reformed (Catalunya).

- Pel que fa als motius que dificulten l'ús dels resultats de les proves de competències, el professorat dels centres de màxima complexitat destaca:
 - Manca de rellevància**, les dades no aporten informació nova. Ho assenyalava un 49,2%, dels docents en centres d'alta complexitat, per sobre del 44,6% del professorat de la resta de centres.
 - Manca de temps** per analitzar o aprofitar les dades (39,4% del professorat).

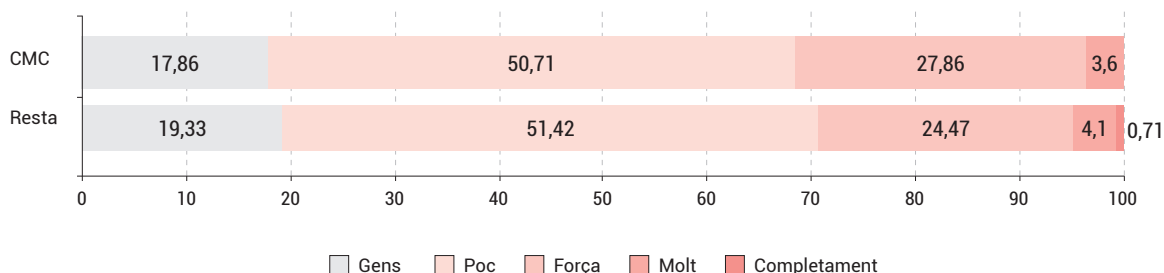
Gràfic 10. Factors que expliquen les dificultats percebudes per transformar les dades en mesures i accions concretes, per complexitat del centre (docents) (%)

Font: Projecte Reformed (Catalunya).

- Gairebé el 70% del professorat de centres de màxima complexitat considera que **els resultats no ofereixen una imatge fidel del seu treball a l'aula** i el centre. Aquesta opinió la sosté el conjunt de docents de Catalunya en la mateixa mesura.

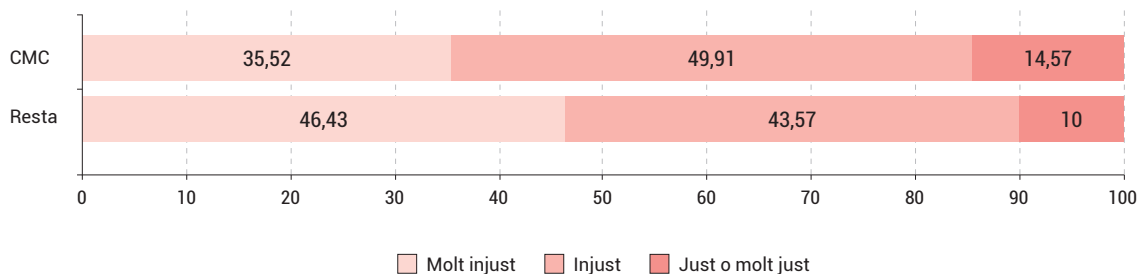
Gràfic 11. Percepció sobre si els resultats de les proves de competències bàsiques reflecteixen el treball docent, per complexitat del centre (docents) (%)

Font: Projecte Reformed (Catalunya).

- El 85% dels docents de centres de màxima complexitat creu que **és injust o molt injust valorar la qualitat d'un centre basant-se en aquests resultats**, una proporció que s'enfila al 90% entre els docents de la resta de centres de Catalunya.

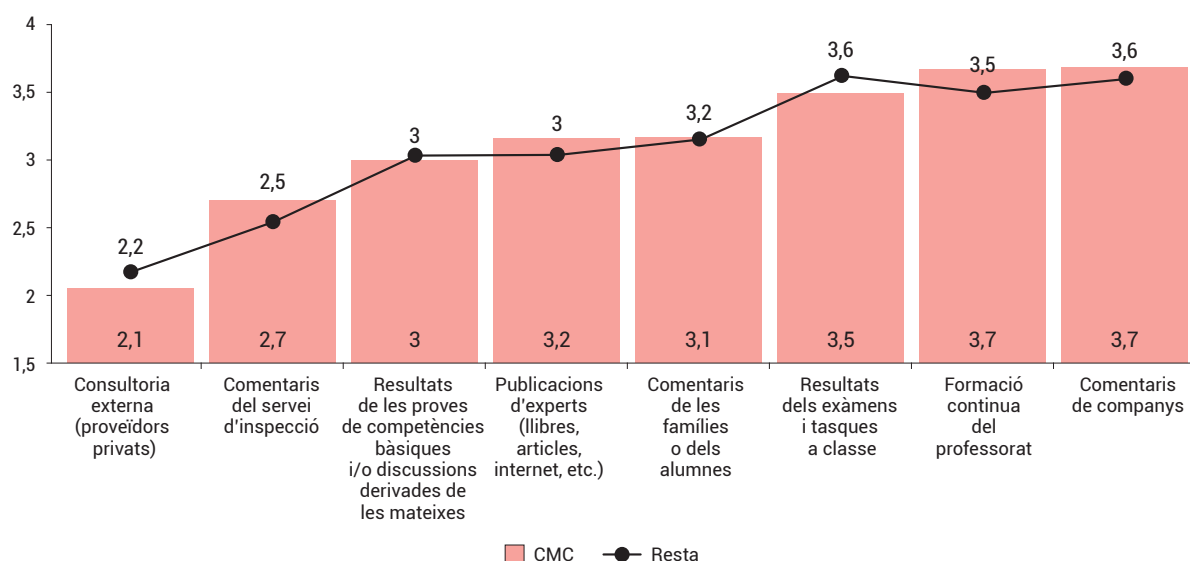
Gràfic 12. Percepció sobre si és just avaluar la qualitat d'un centre a partir dels resultats de les proves de competències, per complexitat del centre (docents) (%)

Font: Projecte Reformed (Catalunya).

- **Les valoracions dels companys representen la principal font de millora de la qualitat de centre**, d'acord amb la majoria del professorat dels centres de màxima complexitat, per sobre de les proves de competències i del seguiment de la inspecció.
 - a. Segons docents dels centres de màxima complexitat, els factors que més els ajuden a millorar la qualitat de l'ensenyament són els **comentaris dels companys i la formació continuada** (puntuació 3,7 sobre 5).
 - b. Els comentaris de la inspecció reben una puntuació sensiblement més baixa: 2,7 entre els docents de centres complexos i 2,5 en la resta de centres.

Gràfic 13. Utilitat de les fonts d'informació per millorar la qualitat de l'ensenyament, per complexitat del centre (docents)

Font: Escoles i professorat davant l'autonomia de centre. Reptes de l'avaluació, la millora i la governança escolar (Antoni Verger et al.).

- Els testimonis del professorat **consideren que la inspecció educativa no és una figura intervencionista en l'àmbit pedagògic**. Assenyalen que no acostuma a entrar a l'aula ni a observar de manera directa la implementació del projecte educatiu. Més aviat acostuma a interactuar amb el personal docent de manera indirecta, mitjançant la intermediació de l'equip directiu. En gran mesura, basa la seva tasca de monitoratge en la revisió de documentació de planificació i d'organització del centre i en indicadors de resultats i de millora produïts pel propi centre i per l'administració educativa.

La manca de temps, d'estabilitat, d'instruments adequats d'avaluació i de suport de l'administració dificulta que els centres amb elevada complexitat puguin acomplir amb les seves principals preocupacions: millorar els resultats del seu alumnat, garantir el seu benestar personal i oferir-li oportunitats d'enriquiment educatiu

D'aquesta manera, acaben prioritzant una preocupació o una altra i desenvolupant diferents estratègies:

«No valen excuses»

Escoles **orientades a l'eficàcia**, centres en barris perifèrics amb alt percentatge de població estrangera amb dificultats econòmiques. Presenten nivells relativament alts de rendiment en les proves de competències.

Les seves direccions **expressen un alt grau de pressió** per obtenir bons resultats acadèmics, i fan una aposta forta per l'increment d'hores instructives i de reforç escolar en l'àmbit de les competències instrumentals (lectura i matemàtiques). Els seus docents entrenen els alumnes en les proves de competències per obtenir-hi bons resultats i com a font de millora i comparteixen una cultura d'altas expectatives vers el seu alumnat (veure gràfics 10 i 11).

El que diem als mestres nous que venen és que no per ser una escola de màxima complexitat, no per tenir nens de cultura gitana o magrebins, podem deixar de donar la mateixa educació, tots els nens i nenes per igual. Encara que nosaltres ens pensem que no arribaran mai a la universitat, de vegades aquests comentaris despectius que s'escolten, 'aquest acabarà venent al mercadillo, per què m'haig de matar a fer equacions'...; no, no, el currículum diu que has de fer això, són les mateixes oportunitats per tothom. Oi, que en una escola de centre o una concertada ho farien així, doncs nosaltres també, inclús més. La nostra filosofia és donar més a qui té menys (Direcció).

«Estem aquí per a tot»

Escoles **hiperactives**, centres situats en zones urbanes heterogènies, amb alumnat principalment vulnerable (tot i que amb presència relativa d'alumnes de classe mitjana) i un nivell mitjà-baix de rendiment en les proves de competències bàsiques.

Els seus docents **senten un nivell de pressió relatiu** per obtenir bons resultats acadèmics, i avantposen la preocupació pel benestar emocional de l'alumnat. Aprofiten el marge d'autonomia educativa per a una innovació docent constant, amb voluntat de singularitzar el seu projecte pedagògic. Tendeixen a sumar-se a tota mena d'iniciatives i programes educatius (veure gràfics 10 i 11).

Molts dels projectes que tenim són a iniciativa de mestres o de famílies. Per exemple, vam començar la Filosofia perquè una mestra havia fet un curs a l'estiu, li havia agradat molt, ens ho va ensenyar, vam demanar informació i ens ho vam quedar; som Magnet perquè una mare de l'escola ens va dir 'mira, he vist això', vam demanar informació, ens va agradar i vam entrar; al projecte de patis igual, van venir dues mestres a dir-ho, ens va encantar i ens ho vam quedar (Direcció).

«Seguir intentant-ho tant sí com no»

Escoles **idealistes**, centres en zones geogràficament segregades, amb un alt percentatge d'alumnat estranger, nivell mitjà-baix de rendiment acadèmic i un alt nivell de rotació docent.

Direccions i docents **tenen com a principal objectiu la inclusió de l'alumnat** i poder oferir-li experiències educatives no necessàriament acadèmiques (sortides culturals, campaments, activitats esportives). Aquesta preocupació passa per sobre de la pressió per l'obtenció de bons resultats acadèmics i els allunya de pràctiques de preparació de les proves de competències o l'agrupament per nivells (veure gràfics 10 i 11).

Sobretot tenim una oferta educativa molt àmplia perquè tothom hi tingui cabuda, qualsevol mena d'intel·ligència. No és la part acadèmica sinó entendre'ns; considerem important oferir esports, art, diferents tipus d'activitats, viatges escolars, campaments, experiències, que altrament els nostres nens no tindrien aquí al barri (Docent).

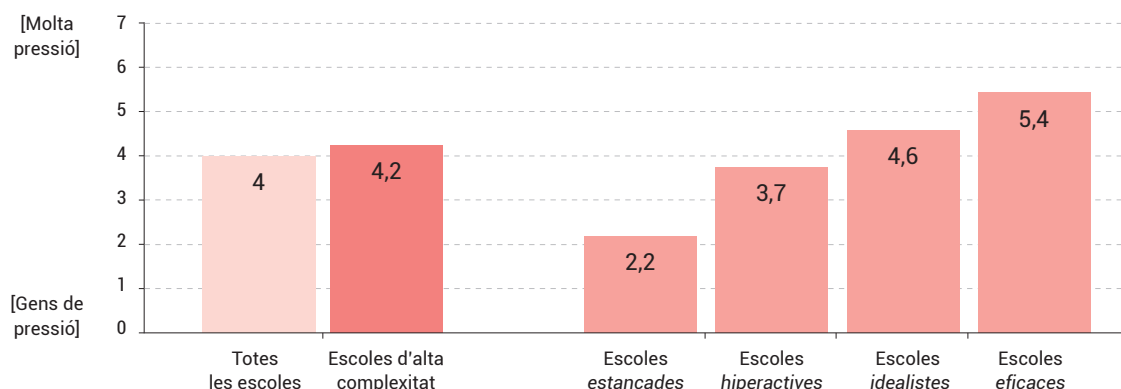
«Fem el que podem»

Escoles **estancades**, centres de màxima complexitat en barris pobres de ciutats mitjanes i grans, amb elevats percentatges de població minoritzada. Solen ser escoles poc demandades, amb un nivell força baix de rendiment acadèmic i un alt grau d'absentisme escolar.

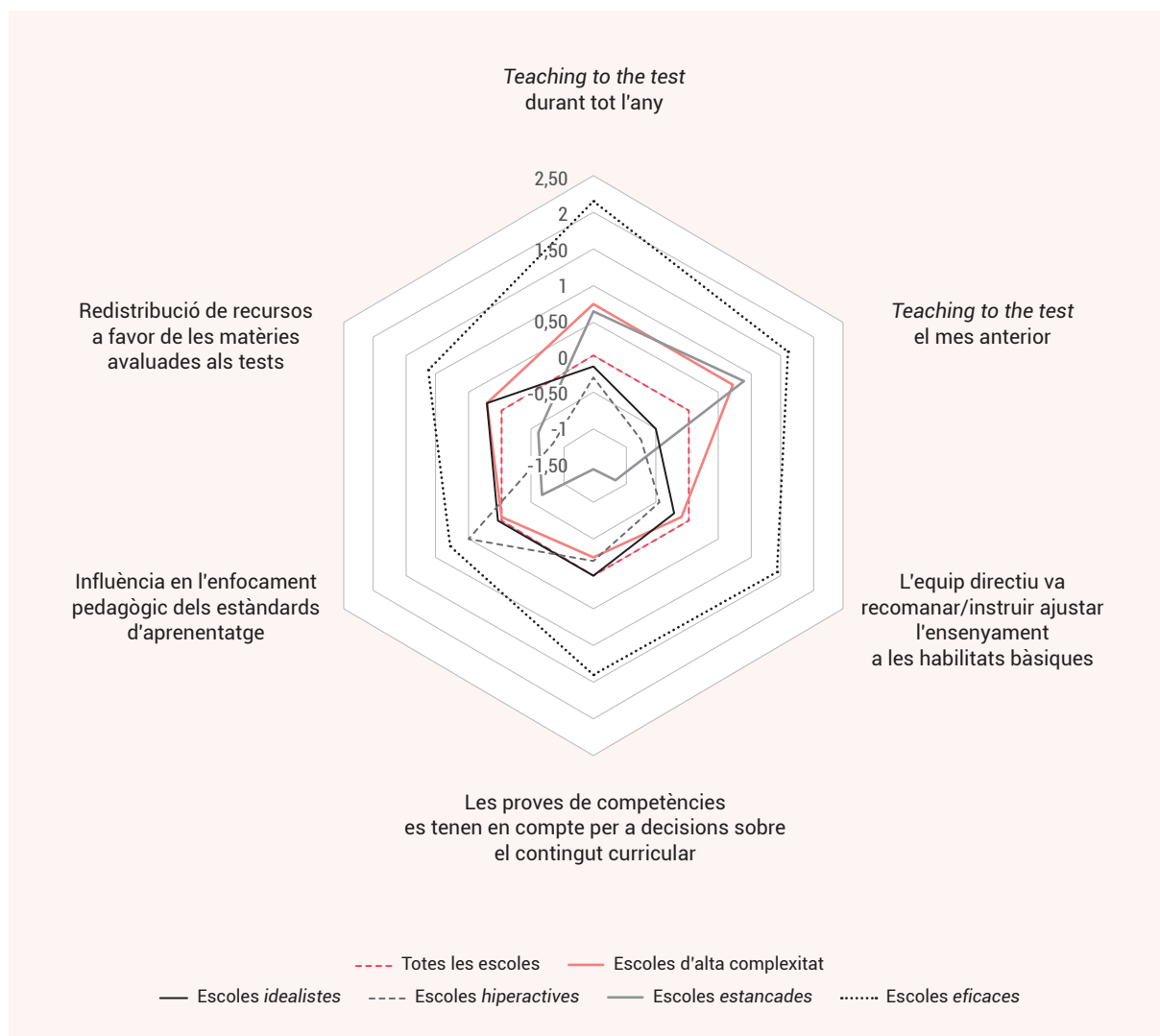
Els seus docents i equips directius experimenten **poca pressió pels resultats acadèmics** i posen el focus en l'ensenyament de les competències instrumentals més bàsiques, amb un nivell d'innovació educativa limitat. Perceben moltes limitacions per la millora i manca de suport (veure gràfics 10 i 11).

Fem el que podem, ha, ha, ha. Les característiques dels nens que tenim aquí, tenint en compte que són marroquins la majoria, que són immigrants d'altres països, que no entenen la nostra llengua, que no la parlen... Intentem fer el millor que podem i que aprenguin el millor que puguin i anem fent en la mesura que podem (Docent).

Gràfic 14. Nivells de pressió percebuda pel professorat i els equips directius per obtenir bons resultats, segons perfils de centre)

Gràfic 15. Pràctiques escolars i de rendició de comptes, segons perfils de centre desafavorit

Font: Projecte Reformed (Catalunya).

Propostes

Per aconseguir que els centres d'alta i màxima complexitat disposin del suport necessari per enfortir els seus projectes i consolidar-se com a espais de creixement professional i d'oportunitats educatives, identifiquem 7 propostes prioritàries.

Per facilitar la consolidació dels equips docents i els projectes educatius dels centres d'alta i màxima complexitat:

1 Incentius de formació, reconeixement i desenvolupament professional per al professorat de centres d'elevada complexitat

Que incrementin l'atractiu d'ensenyar i créixer com a docent en aquests centres. **Amb la reducció de la càrrega lectiva del professorat** als centres públics de màxima complexitat: de 23 a 22 hores a primària i de 18 a 17 hores a secundària.

Alguns àmbits d'especial interès formatiu poden ser: concreció curricular, convivència, avaluació formativa i retroacció a l'alumnat, ensenyament a estudiants amb necessitats específiques, ensenyament en entorns multiculturals o enfocament i pràctica de la personalització.

Aquesta política és ara més necessària que mai en aquests centres, tenint en compte la intenció del Departament d'obrir concursos anuals de trasllat de cossos docents (alternant mobilitat estatal i autonòmica) a partir del curs 2025-2026. Segons dades del Departament, pràcticament la meitat de l'actual cos docent podria arribar a acollir-s'hi.

Per enfortir la col·laboració docent i l'intercanvi pedagògic en aquests centres:

2 Reduir l'horari de docència del professorat als centres públics de màxima complexitat (de 23 a 22 hores a primària i de 18 a 17 hores a secundària)

D'aquesta manera, mestres i professors guanyen temps per a la coordinació, col·laboració i intercanvi amb professionals del mateix centre i d'altres centres o serveis externs i per a la preparació d'activitats lectives, tant d'aula com individualitzades.

3 Intensificar la participació dels equips directius i docents dels centres d'elevada complexitat en xarxes d'aprenentatge i intercanvi professional, concebudes des d'una lògica territorial i col·laborativa

- Promoure xarxes **basades en interessos comuns** i necessitats de millora dels centres: en l'àmbit organitzatiu i de gestió (pressupost, recursos docents i no docents, etc.), del desenvolupament curricular o de les estratègies didàctiques i pràctiques docents. **Amb un reconeixement institucional** de manera que la participació en aquestes xarxes pugui **meritar en l'avaluació del centre i la carrera professional dels docents**.
- El **desplegament de Zones Educatives**, que contempla la LEC, pot afavorir sinergies entre centres i impulsar la millora educativa mitjançant el treball en xarxa, la definició d'objectius compartits i la coordinació territorial de funcions.

- L'increment en les **dotacions addicionals** per als centres d'elevada complexitat i la **reducció d'hores lectives** haurien de permetre als seus professionals **gaudir de temps** per preparar i compartir internament els aprenentatges que es produeixen en el marc d'aquestes iniciatives.

Per afavorir que els centres amb nivells elevats d'alumnat socialment vulnerable disposen del suport i els recursos necessaris per la seva autonomia pedagògica en igualtat de condicions que la resta de centres:

4 Intensificar el suport de la inspecció educativa en els centres més vulnerables

Aquesta mesura permetria que inspectors i inspectores puguin destinar més temps a donar suport als centres altament complexos. **Cada centre d'alta i màxima complexitat hauria de comptar el doble que la resta** a l'hora d'establir les ràtios de centres que se'ls assignen.

Reforçar la proximitat dels inspectors als centres educatius, en particular als més vulnerables, perquè la seva figura esdevingui font de coneixement de models i estratègies organitzatives i docents i un vincle amb altres centres i experiències pedagògiques i de gestió.

5 Incrementar i integrar els recursos educatius dels centres més vulnerables

Per tal que puguin atendre en condicions la diversitat i necessitats socials i educatives que acullen i alhora incrementar la col·laboració i el creixement personal dels seus docents. Basant-se en un model de «*finançament per fórmula*» per distribuir de forma justa, en funció de les necessitats dels centres, recursos com:

- Dotacions econòmiques que el centre pugui rebre per desenvolupar aspectes centrals del seu projecte educatiu, **basades en diagnosi més precises de les necessitats** educatives dels centres.
- Dotacions docents, però també de professionals de l'àmbit sociosanitari, TIS, psicòlegs/es, educadors/es socials, psicopedagogs/es, logopedes, infermers/es, orientadors/es educatius i socials, personal d'atenció a la diversitat, assessors de llengua.

És necessari garantir la integració d'aquestes figures en la dinàmica dels centres, per aconseguir una intervenció més global i col·laborativa.

6 Incrementar el suport administratiu amb mitja dotació addicional als centres d'alta i molta alta complexitat

Per tal d'alliberar temps als equips directius, perquè es puguin centrar en el lideratge educatiu, i als equips docents, perquè el puguin dedicar al treball i l'intercanvi pedagògic.

Més enllà del suport educatiu extraordinari que requereixen aquests centres, l'atenció de les necessitats educatives i socials del seu alumnat comporten tasques de gestió amb una forta càrrega administrativa: tramitació de beques a l'estudi i de menjador, motxilles escolars, contacte amb serveis externs (EAPs, UECs, serveis d'educació inclusiva, serveis socials i municipals, etc.). **El personal administratiu de què disposen aquests centres és insuficient** i bona part d'aquestes tasques acaben recaient en membres de l'equip directiu o en el mateix professorat.

Per garantir una avaluació de competències justa, rellevant i consistent pel sistema i pels centres educatius, reduint-los la pressió i potenciant-ne el valor formatiu:

7 Dissenyar un marc d'avaluació útil i sostenible pels centres

Que els permeti **identificar mancances i potencialitats de l'alumnat** i ajustar-los recursos i estratègies. El nou marc d'avaluació ha de permetre també fer **seguiment a nivell de sistema del progrés educatiu de l'alumnat** i com evolucionen els aprenentatges en els diferents contextos educatius.

- Per identificar les mancances i potencialitats del seu alumnat, i ajustar-los recursos i estratègies, els centres han de disposar d'eines que responguin a les seves necessitats de coneixement i alhora proveïxin el Departament d'Educació d'informació completa i ajustada de cara a la prioritització de programes i actuacions. Per tant, és necessari:
 - a. Fomentar **models i instruments qualitius d'avaluació amb *feedback* docent als centres per part de la inspecció i altres agents educatius**, als quals el professorat atribueix més valor informatiu i formatiu. Principalment: observació d'aula, avaluació entre iguals, co-docència, seguiment de portafolis, autoavaluació, etc. Aquests instruments poden desenvolupar-se i posar-se en pràctica dins de cada centre i/o formar part de les experiències d'intercanvi entre professorat de centres diferents.
 - b. Desenvolupar i consolidar **un model de proves diagnòstiques de competències de caràcter censal** (a tots els centres i tot l'alumnat en els cursos implicats) i amb una finalitat formativa. Haurien de contenir **una part estandarditzada** i amb preguntes d'ancoratge, amb **una part adaptable als objectius i línies de treball de cada centre** (p.ex., avaluacions de competències socioemocionals). Haurien d'administrar-se anualment en cursos previs a la finalització de l'etapa, **4t de primària i 2n d'ESO**. Aquestes proves estan en consonància amb els requeriments de la LOMLOE i demanarien la revisió de les proves d'avaluació de diagnòstic del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (ara Agència d'Avaluació i Prospectiva de l'Educació). És necessari que els centres educatius **comptin amb el suport d'avaluadors externs** en el disseny i aplicació de les proves, així com en la correcció de la part estandarditzada dels qüestionaris.
- Conèixer el progrés educatiu de l'alumnat (com evolucionen els aprenentatges d'uns i altres, en unes i altres matèries i uns i altres contextos) i tenir un retrat de sistema que permeti assignar recursos de forma més eficient i dissenyar programes que aportin més qualitat i equitat requereix:
 - a. Definir **un model de proves externes de competències bàsiques, útil per a la presa de decisions i**, alhora, **redueixi la pressió sobre els centres**. Haurien d'adquirir un caràcter mostral, a 6è de primària i 4t d'ESO com a cursos finals d'etapa, i una freqüència biennal. Estandarditzades i amb un alt percentatge de preguntes d'ancoratge o consolidades que facilitin comparacions fiables entre edicions. Demanaria revisar les proves de competències que administra el Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu, espaiant-ne l'administració i reduint-la a una mostra representativa de centres.
 - b. Garantir **que les proves internacionals puguin detectar les necessitats dels centres d'elevada complexitat**. En el cas de PISA, això implicaria doblar la mostra actual de centres participants en les proves a Catalunya, passant de 51 a 100 centres. Això permetria guanyar fiabilitat en els resultats i representativitat en funció de variables territorials i de complexitat.

 **FUNDACIÓ
BOFILL**

Educació per canviar-ho tot